

Conclusie Next Steps

'Energieprestaties-als-een-service' zijn een uitermate geschikte contractvorm om lokale besturen te overtuigen om diepgaand energie te besparen. Het commerciële potentieel uit de achterliggende gedachte dat het project zichzelf (en meer) terug betaalt, leidt tot partijen (EPC's, ..) die risico willen nemen om dit potentieel te benutten. Deze nemen de vrees en het potentieel om te investeren hiermee weg bij de eigenlijke beheerders van de gebouwen, waardoor sneller tot maatregelen en dus energiebesparing bij besturen wordt overgegaan.

Coöperaties die deze diensten aanbieden aan (lokale) besturen, vergroten het aantal leveranciers voor de besturen om mee in zee te gaan. Daarenboven zorgen ze voor maatschappelijke betrokkenheid en activeren ze spaargeld. De combinatie waarbij coöperaties via deze contractvorm samenwerken met lokale besturen, is dankzij deze vele voordelen dan ook een zeer nuttig maatschappelijk instrument.

Om deze contractvorm tussen deze partijen meer ingang te laten vinden, is het belangrijk dat de technische, juridische en economische implicaties voor beide partijen goed begrepen en onder controle zijn. Aangezien het hier over een relatief nieuwe vorm van samenwerking gaat, is dit nog niet steeds het geval.

Er zijn verschillende vormen van energieprestatie als een service, elk met hun eigen technische, juridische en economische uitdagingen. Het is noodzakelijk een goed beeld te verkrijgen op deze uitdagingen om vervolgens op zoek te kunnen gaan naar oplossingen. Tot slot dienen deze oplossingen tot bij alle besturen en coöperaties terug worden gebracht.

Aan onze tafel zitten voldoende vertegenwoordigers van de betrokken partijen (coöperaties en lokale besturen) om deze driedelige opdracht (detecteren, oplossen & verspreiden) aan te gaan. De algemene tendens is dat er vlotter kan geleerd worden uit pilootprojecten dan uit theoretische & thematische werkgroepen. Daarom besluiten we om leergroepen op te richten rond 3 energieprestatie-als-een-service-projecten die al in een klein tot ver gevorderd stadium zitten. Zo kunnen we snel en concreet aan de slag.

Op de volgende pagina vinden jullie een overzicht van deze 3 leergroepen met een indicatie van het type energieprestatie waarover het gaat, welke de betrokken partijen zijn evenals een aanduiding van hun rol en tot slot ook de next steps voor de leergroep.

Het is niet noodzakelijk dat alle partijen een actieve rol opnemen in de verschillende delen van de opdracht. Om het engagement van alle partijen gedurende het hele proces echter blijvend te verzekeren, is het volgens ons wel noodzakelijk dat iedereen actief meewerkt bij het zoeken en formuleren van oplossingen.

Ter volledigheid vermelden we dat voor de keuze van pilootprojecten ook gedacht is aan projecten met windenergie en het salderen zonne-energie, maar dat de uitdagingen hier rond om het politiek-juridische niveau liggen en dat ene leergroep hierrond weinig meer kan doen dat deze vast te stellen.

Het VEB wenst dat de contractvorm waarbij energieprestaties als een dienst worden geleverd, wijd verspreid geraakt in Vlaanderen. Daarom zal ze een actieve rol opnemen bij het zoeken naar oplossingen en zal de verspreiding ervan later opnemen in zijn aanbod van producten en diensten.

Leergroepen

	Light as a Service	Energy Supply Contracting	Kleinschalige Energie Prestatie Contract
Project	LaaS+ Halle	PV project met prestatiegarantie	'Mini EPC' in gemeente
Project Eigenaar	PajoPower (Patrick Swyngedouw)	VEB (Annelies Dierickx)	VEB (Elise Steyaert)
Project Status - in definitie - in onderhandeling - opgestart	In onderhandeling	In definitie	In definitie
Leergroep-leden (en trekker)	PajoPower , VEB, VVSG, Rescoop.EU	VEB PMV, Pajopower, Gent zonnestad/energent, VVSG, Beauvent/REScoop Vlaanderen	VEB PMV, Pajopower, Gent zonnestad/energent, VVSG, Beauvent/REScoop Vlaanderen, Zuidtrant
Next Steps	<ul style="list-style-type: none"> - Werkgroep samenroepen - Lijst met uitdagingen opstellen - Formuleren van oplossingen - Zorgen voor terugkoppeling van de geleerde oplossingen - Voorziene timing eerste leersessie: 	<ul style="list-style-type: none"> - Werkgroep samenroepen, agenda volgt - Lijst met uitdagingen opstellen - Formuleren van oplossingen - Zorgen voor terugkoppeling van de geleerde oplossingen - Voorziene timing eerste leersessie: 	<ul style="list-style-type: none"> - Werkgroep samenroepen, agenda volgt - Lijst met uitdagingen opstellen - Formuleren van oplossingen - Zorgen voor terugkoppeling van de geleerde oplossingen - Voorziene timing eerste leersessie:

		tweede helft juni, datum volgt.	Eerste helft juli, datum volgt.
--	--	---------------------------------	---------------------------------

Duurzame energievoerders (of kortweg REScoops) mobiliseren burgers en middelen in het kader van energiebesparingsprojecten en hernieuwbare energie. Het Pajopower recept heeft een voorproefje van het potentieel aangetoond via de samenwerking met de Stad Halle voor de energiebesparingsinvestering in straatverlichting. Het Vlaams EnergieBedrijf wil over sector- en technologiegrenzen heen de structurele ondersteuning bieden op basis van een permanente financieringsoplossing, het juridische (aanbesteding-) proces en technische mogelijkheden omtrent prestatiegerichte energiediensten. Met deze doelstelling voor ogen organiseerden we tot dusver twee overlegmomenten met verschillende stakeholders om te beslissen hoe we deze uitdaging met onze complementaire expertise aangaan.

Verslag 28/03 (Locatie: VEB)

Aanwezigen: Patrick Swyngedouw (voorzitter Pajopower), Stef Nayer vennoot Pajopower en business manager I-Cleantech Vlaanderen), Daan Creupelandt (REScoop.EU), Anton Gerits (Bestuurder REScoop Vlaanderen en initiatiefnemer Bronsgroen), Sven Crabbé (Klantenverantwoordelijke VEB), Elise Steyaert (Projectleider EE, VEB).

Samenvatting Pajopower aanpak 'Adopteer je Straatlamp' Stad Halle door Patrick:

Overeenkomst met Stad Halle waarbij ze 445 straatlampen religheten met een kostenplaatje van 225.000 euro. De energiewinst voor stad Halle is jaarlijks geraamd door Eandis op minstens 45.000 euro; de burgers investeren door het aankopen van één of meerdere deelbewijzen aan 250 euro met een max van 5.000 eur en de stad Halle betaald de coöperatie 7 jaar lang 40.000 euro of in het totaal 280.000 euro.

Deal is volledig beklonken tussen de stad Halle en EANDIS, Pajopower trad enkel op als financierder. Echter, burgercoöperatie wil geen 'lege doos' zijn dat enkel de financiering voorziet en niets op zijn activa kan boeken. Verder wil Pajopower het ganse traject mee vorm geven om zo richting de realisatie werken van 'Light as a service', waar alle verantwoordelijkheid (armatuur, LED, nodige elektriciteit) bij de leverancier ligt die een prestatiegarantie aanbiedt in ruil voor een gebruiksvergoeding. Dit project is een piloot dat toelaat om te leren vooraleer over te gaan in een bredere uitrol van dergelijke projecten. Bovendien worden alvast de indirecte voordelen zeer duidelijk: door burgerparticipatie blijven de burgers veel meer geïnteresseerd en geïnformeerd over klimaatacties en energiebeleid: zowel bij hun stad (niet onbelangrijk voor politici) als bij hun thuis.

Bronsgroen zit samen met de gemeente Alken om een gelijkaardig LED project op te zetten. De vragen om het Pajopower relighting model te kopiëren stromen binnen (concrete vragen tellen alvast op tot een klein miljoen euro).

Samenvatting PajoLightPower

Dit is de lange termijn visie waar de verantwoordelijkheid voor het leveren van licht dus volledig bij de fabrikant ligt. Echter, veel heikele punten ontdekt dat snelle uitrol onmogelijk maakt: huidige infrastructuur heeft geen aparte tellers en er wordt gewerkt met forfaitaire vergoedingen (dus uiteraard nog geen opties voor dimmen of sensors, maar wel een groot financieel besparingspotentieel). Daarom nu enkel *proof of concept* mogelijk in nieuwbouwwijken. Slimme meters kunnen worden toegevoegd en de straatlampen worden per serie op het net geconnecteerd. Installatie en onderhoud zou zo dicht mogelijk door de lokale economie worden georganiseerd. Positieve effecten van burgerparticipatie (dubbel verdienmodel voor de portemonnee en het klimaat).

Samenvatting discussie

Korte termijn stappen nodig, maar lange termijn visie in achterhoofd. Eerst en vooral juridische constructie controleren. Stad en EANDIS: technisch risico. Financieel risico: wordt met burgerkapitaal genomen, en dit geeft nu nog geen probleem omdat het over kleine bedragen en een stabiel project gaat. Maar wat wanneer de bedragen en risico's stijgen? Kan er gewerkt worden met een garantiefonds voor *first losses* op te vangen? Vraag wordt gesteld richting PMV. Rol REScoop Vlaanderen (koepelorganisatie): kunnen van REScoop.eu lessen trekken voor een Europees overkoepelend fonds waardoor de grote schouders van coöperatieven (bij ons een Ecopower) de kleinere kunnen helpen bij kapitaal mobiliseren (+ winstgevendere projecten zoals bij HE kunnen ook minder rendabele energiebesparende maatregelen financieren (cfr. MECISE H2020 project) – ook hier vraag richting PMV. Het Europees equivalent zou tegen de zomer 2017 moeten zijn opgericht. Verder hebben we over de mogelijkheden via verschillende Europese ondersteuningsmechanismen gesproken: Project Development Assistance (Horizon 2020, deadline 7 juni) en ELENA (via Europese Investeringsbank vanaf 30 mio, geen deadline). Daarnaast zijn er misschien ook andere bronnen zoals de European Fund for Strategic Investments (juncker fonds) via PMV een optie. Items die nog de revue passeerde: belang burgemeestersconvenant en het linken met de duurzame energie actieplannen die veel investeringen van de lokale besturen vergen. De coöperatieven kunnen hier een belangrijke rol in spelen. FALCO project start in de zomer, ook daarvan lessen trekken (project development assistance, geen specifieke link straatverlichting).

Strategie volgende stappen

We hebben een juridische en technische bevestiging nodig van het huidige piloot project van Pajopower zodat deze kan worden opgeschaald en gekopieerd worden. Opties voor technische assistentie ter ontwikkeling van een sluitende business case wordt gezocht. Een vervolgoverleg met de belangrijkste stakeholders kan worden gefaciliteerd door het VEB. Hierop zijn bv. volgende stakeholders aanwezig; Vertegenwoordigers lokale besturen (burgemeesters), VVSG (bv. Cedric Depuydt, die ook net initiatief heeft genomen voor een coöperatieve op te richten), REScoops (individuele + koepel Vlaanderen + koepel EU), VEB en PMV. Dit overleg wordt heel concreet voorbereid zodanig het resulteert in een

engagementsverklaring omtrent burgerparticipatie bij de transitie in straatverlichting. Deze engagementsverklaring zal door zoveel mogelijk burgemeesters/coöperatieven/stakeholders worden ondertekend en vervolgens verspreid worden om misschien als input te dienen voor beleidsontwikkelingen. VEB helpt bij expertise ontwikkeling.

Actiepunten

- Onderzoeken alternatieve opties voor coöperaties contracten met lokale besturen in de vorm van leasing (operationeel/financieel), waar de coöperatieve voor X aantal contractjaren eigenaar is, waarna deze word overgedragen naar de lokale besturen
- Juridische waterdichtheid van het huidige Pajopower contract onderzoeken om de replicatie en standaardisatie mogelijk te maken
- Daan onderzoekt andere voorbeelden LAAS door coöperatieven, zoals bv. in Nederland
- Elise vraagt voorbeelden op van lokale besturen via Burgemeestersconvenant.
- Stef onderzoekt of er Vlaamse ondersteuning is (via Innovatief Aanbesteden) voor het ontwikkelen van de LAAS
- Datum vastleggen vervolgoverleg voorbereiding engagementsverklaring

Verslag Woensdag 17 mei (Locatie: VEB)

09:30 Verwelkoming en Tour de Table

- o Sven Crabbé: klantenverantwoordelijke bij het VEB voor lokale besturen
- o Elise Steyaert: projectleider energie efficiëntie
- o Annelies Dierickx: projectleider energie efficiëntie
- o Thomas: Business developer VEB: Nagaan hoe de ondersteunende rol van het VEB in de processen tussen coöperaties en gemeenten op een duurzame manier in de activiteiten kan worden opgenomen.
- o Geert Mertens: verbindingsofficier VEB-PMV. Relevante voorbeelden waar PMV op werkt zijn brownfields, revitalisatieprojecten, steden en gemeentes en veel lopende projecten voor hernieuwbare energie. PMV wil een link leggen tussen de kennis die bij PMV en dochter VEB.
- o Cedric Depuydt: energie en klimaat bij VVSG. Zeer veel interesse om de kar te blijven trekken.
- o Yolán Gielen: Vlaanderen Circulair onder OVAM: vroegere Plan C. De Green Deal: initiatief om innovatieve aanbestedingstrajecten te doorlopen. Langs de ene kant de aankopers betrekken, langs de andere kant de facilitators.
- o Patrick Swyngedouw: voorzitter Pajopower. Openbare straatverlichting was een eerste aanknopingspunt. 12 vrijwilligers zijn knowhow aan het verzamelen.
- o Daan Creupelandt: binnen EU overlegplatform voor REScoop initiatieven
- o Myriam Wouters: vrijwillige basis van REScoop Vlaanderen, raad van bestuur. Coöperatief ondernemen als deel van de nieuwe economie.
- o Niko Deprez; dubbele rol; voorzitter REScoop Vlaanderen. Staan mee aan de wieg van heel wat coöperaties ontstaan. Oprichter Beauvent, ontstaan in de westhoek. Stellen nu 10 mensen te werk in EE.

De verwachtingen van dit overleg waren de knelpunten (juridisch, technisch en financieel) in al zijn variëteiten beschouwen om dan aan de hand van concrete cases de oplossingen uit te werken.

10:00 Energiediensten met prestatiegarantie: oplossing om de reductiedoelstelling te behalen?

o Daan Creupelandt, REScoop.eu, schetst de Europese context en innovatieve voorbeelden Daan schetste de Europese realiteit ode de coöperaties voor duurzame energie: 3000 initiatieven in vooral west en Noord Europese landen. Landen waar ondersteuningsmechanismen voor RES te vinden was en waar er coöperatieve roots waren. Oost Euopa: zeer afhankelijk van fossiele brandstoffen en geen ondersteuningsmechanismen. Belangrijke democratische principes: open voor iedereen, inbreng bepaalt niet het stemrecht, Waarde gedreven: meerwaarde voor de samenleving. Voorbeelden vanuit verschillende landen; coöperatief leveren vanuit Frankrijk, een Duits dorp dat coöperatief energie opwekt én levert én de distributie beheert voor 150K inwoners voor zowel hernieuwbare stroom als biogas. Ook op vlak van mobiliteit, Partago bij ons, so mobilitat in Spanje. Energie ID, wijkwerf van Energent voor collectieve renovaties. Politieke ambitie zit goed (CoM), maar stranden bij:

- Draagvlak
- Financiering
- Capaciteit

Ongeveer 1 miljoen burgers in Europa betrokken bij REScoops. Tegen 2040 zou de helft prosument kunnen worden. Waarvan 50% individueel en 50% in collectief verband (zoals bij het Ecopower model). samenwerkingsvormen: een van de eerste ging tussen Ecopower, Asse en Eeklo: deel van de winst werd geherinvesteerd in het aanwerven van een energie expert ten dienste van de gemeente. Ecopower is ook recent aangeduid als strategische partner voor de uitvoering van het burgemeestersconvenant. Interreg Vlaanderen-Nederland: ESCO modellen worden uit getest in dit nieuwe project.

o Yolán Gielen, OVAM, licht het belang van prestatiegaranties en circulair aanbesteden toe Opracht 'experiment ciculaire economie' is uitgebreid richting het starten naar partnerschappen. Potentieel Ciculair Aankopen: 17% van het BBP zijn publieke aanbestedingen.

Vlaanderen ziet die impact en is gestart met de Green Deal circulair aankopen, samen met BBL, The Shift, VVSG. Zij moeten ook knelpunten doorgeven en deze bundelen en op die manier beleid beïnvloeden.

Nederlands voorbeeld om een gebouw met 80% gerecycleerd materiaal werken; Principe *build operate transfer*. Ander voorbeeld is het viaduct van Mileau. Innovatief aanbestedingstraject: normaal gezien wordt zo iets aanbesteed op basis van prijscriteria, eigendom van de overheid: verantwoordelijkheid voor herstellingen ligt bij hun. In de Mileau case: concessie partner -> vertrouwen: 78 jaar in hun eigendom en onderhoud zit bij hun. De investering gebeurt door de partner, krijgt inkomsten via tol.

Voorbeeld Rolls Royce: vliegtuigmotoren: blijven eigenaar en verkopen vliegtuigen. Modulaire opbouw, gestandaardiseerd: reparatie zo snel en grondstof efficiënt.

Interface: tapijt/tegel bedri jf: verkopen gelopen kilometers over een vloer. Vanaf jaren '80 bezig met dematerialisatie: tegels en garen worden teruggenomen.

Stuk voor stuk voorbeelden die aantonen dat de business modellen fundamenteel aan het verschuiven zijn met in de kern wie de verantwoordelijkheid voor de dienst/product opneemt.

Verskillende variaties aangetoond van product/dienst combinaties.

10:30 Nood aan financieringsoplossing; rol van REScoops gaat over meer dan investeren

o Patrick Swyngedouw, Pajopower
Stad Halle bespaart minstens 45,000 euro per jaar door dit project. Probleem is dat er nooit exact geweten is hoeveel de verlichting kost in de straat. Alle acties zijn op assumpties gebaseerd. Dit project is slechts een aanzet, Pajopower werd niet betrokken bij de concrete uitwerking van het project en hebben nu gekozen om dit als aanzet te laten gelden, maar ze willen verder. Zij willen hun concept van relighting ook zo snel mogelijk delen. Willen ook met lokale aannemers werken, maar moeilijk door de aanbestedingsregels.

De puzzel is gelegd: energiebesparing, lokale energieproductie, circulair materialenbeheer, burgerparticipatie en een monitoring tool. Voor deze laatste willen ze een nieuw traject opstarten met producenten hun de slimste technologie te laten aanbieden voor goede monitoring. Vast prijsvoordeel dat gemakkelijk kan gebudgetteerd worden. Als gemeentebesturen bereid zijn om dimmen en uitschakelen van lichten mogelijk te maken: resulteert in kostenbesparing die ze zelf opnieuw kunnen inzetten.

Huidige knelpunten: huidige aanbestedingsregels, DNBs samenwerking, Juridisch onbekend terrein. Eigendomsrechten. LaaS projecten in het buitenland. Moet die kennis terug van nul worden opgebouwd? Neen, maar Nood aan Europese project voor kennisdeling

o Niko Deprez, Myriam Wouters, Vlaamse koepelbeweging duurzame energie coöperatieven
Coöperaties: doel is niet puur financieren, ze willen mede-eigenaarschap en ze willen daar rendement op. Ze zijn ook wel met EE bezig: bedrijven koppelen waar energiewinsten te halen zijn: wamterecuperaties, WKK's,... Coöperaties hebben het geduld om LT contracten met lage Rol's maar hoge maatschappelijke meerwaarden te doen. Proliferatie van REScoops. Zij willen niet sturen, de burgers moeten sturen. Vandaag levert Beauvent ook warmte.

Per project waarover men spreekt zien ze dat er veel aandeelhouders bijkomen.
65% van de stroom in België zou tegen 2050 door Coöperaties kunnen worden opgewekt.

11:00 Mandaat VEB energiebesparing Vlaamse publieke sector en toekomstperspectief

o Inne Peersman, Directeur Energielevering en Commerciële operaties
Vlaams EnergieBedrijf werkt rond drie grote assen: aankoop van groene elektriciteit en aardgas, data en energie efficiëntie. Algemeen doel; energiefactuur van de Vlaamse Overheid in de brede zin naar beneden brengen. Totale ontzorging van de waardenketen. Minder euro's, minder CO2 en minder MWh. 10 miljoen euro of 14% bespaard vorig jaar. Data is de sleutel en efficiëntie is het doel. Volgende stappen waar we op in zetten: Kennis samenbrengen, knelpunten definiëren, pilootprojecten uitvoeren. Aanbevelingen beleidsimplicaties zullen uit die knelpunten verder komen en vertalen we verder naar de bevoegde instanties.

11:30: Vraag lokale besturen en samenwerking duurzame energie coöperatieven

o Cedric Depuydt VVSG
Lokale besturen: bottom up: daar zit de motor. De opdeling overheid/privé: commons komen daartussen. 4E model: 1 enable, de techniek moet bestaan. 2 Encourage: incentives creëren zoals door prijs, 3 voorbeeldfuncties, 4 sensibiliseren door mensen te betrekken..
Lokale besturen en wind: hebben geen enkele regisseursrol en kunnen niet sturen en de grote exploitanten hebben alle goede locaties in contracten al vastgelegd. Discussie moet gevoerd worden over eigenaarschap.

12:00 Voornaamste knelpunten, volgende stappen en engagement bij aanwezigen stakeholders

Concrete samenwerking (zoals gebracht door Cedric Depuydt)

Aankoop van elektriciteit; niet alleen groene stroom - maar ook rechtstreekse burgerparticipatie.
Erkenning als streekproduct :-). Zelfvoorzienend worden in Energie productie

1. Stad Halle : light as a service, moet gewoon verder gedaan worden
2. Piloot case grotere stad, zon, bi-directionele meters, DNB betrekken: win-win-win aantonen. Kan bv. ook via overheidsgebouwen
3. EPC cases faciliteren
4. Daken maximaal benutten voor zon; en los van directe consumptie. Salderen van zon juridisch mogelijk maken.
5. Windrecht: bepaald % gebeuren door rechtstreekse eigenaarschap van de burgers

Aangevuld door Yolan Gielen: Diepgang en omvang creëren. Lerend netwerk en train the trainers oprichten

Concreet gemaakt via werkgroepen in drie cases:

- A) Light as a service (te bekijken enkel buitenverlichting of ook binnenverlichting)
- B) kleinschalige Energy Performance Contracting
- C) Energy Supply contracting – PV panelen

Stakeholders:

REScoop Vlaanderen: Anton Gerits, Niko Deprez, Myriam Wouters

Rescoops **Bronsgroen, Pajopower, Beauvent:** Patrick Swyngedouw, Bruno Moens, Niko Deprez

REScoop.eu: Daan Creupelandt

WVSG: Cedric Depuydt

PMV: Geert Mertens

VEB: Inne Peersman, Sven Crabbé, Annelies Dierickx, Thomas Polfliet, Elise Steyaert

Ovam: Yolan Gielen